

بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های تولید کشاورزی فعال و غیر فعال شهرستان اردبیل

اصغر باقری^{۱*}، نیر امامی^۲ و مهناز محمدزاده^۲

تاریخ پذیرش: ۲۰ شهریور ۱۳۹۶

تاریخ دریافت: ۲۴ آبان ۱۳۹۵

چکیده

تعاونی‌ها با تقویت سرمایه اجتماعی، نقش مهمی در بهبود فعالیت مؤسسات اجتماعی، فرهنگی و محیط‌زیستی و ارتقاء اثرگذاری آن‌ها ایفاء می‌کنند. هدف مقاله حاضر مطالعه مقایسه‌ای وضعیت سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های تولید کشاورزی فعال و غیرفعال شهرستان اردبیل است. این تحقیق از نوع کاربردی بوده، به روش پیمایشی و به صورت میدانی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق اعضای هشت تعاونی تولید کشاورزی شهرستان اردبیل (تعاونی‌های فعال و غیرفعال) به تعداد ۲۰۰۹ نفر می‌باشند. بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۱۸۰ نفر برآورد شد. نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای با انتساب متناسب انجام گرفت ابزار تحقیق، پرسشنامه بوده که روایی آن به روش محتوایی و با استفاده از نظرات کارشناسان اداره تعاون و اساتید دانشگاه تأیید گردید. پایایی ابزار سنجش با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد که مقدار آن برای متغیرهای مختلف بین ۰/۷۲۰-۰/۹۳۸ به دست آمد. نتایج آزمون مقایسه میانگین‌ها نشان داد در ارتباط با تمام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی اختلاف معنی‌داری بین تعاونی‌های فعال و تعاونی‌های غیرفعال وجود دارد به طوری که اعضای تعاونی‌های فعال نسبت به تعاونی‌های غیرفعال از سطح سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند. وضعیت غالب سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های فعال در سطح عالی بوده و در تعاونی‌های غیرفعال در سطح متوسط شناسایی گردید. هم‌چنین در تعاونی‌های فعال اختلاف معنی‌داری در میانگین سرمایه اجتماعی بر اساس متغیرهای زمینه‌ای جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات و سابقه عضویت شناسایی شد. در تعاونی‌های غیرفعال این تفاوت‌ها معنی‌دار نبود.

کلمات کلیدی: تعاونی‌های تولید کشاورزی، سرمایه اجتماعی، شهرستان اردبیل.

۱ - دانشیار رشته مدیریت کشاورزی، دانشگاه محقق اردبیلی
۲ - دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت کشاورزی دانشگاه محقق اردبیلی
* - نویسنده مسئول: (a_bagheri@uma.ac.ir)

مقدمه

تعاون به‌عنوان یکی از ارکان اصلی اقتصاد سرمایه‌ساز، جایگاه تعیین‌کننده‌ای در توسعه ملی کشور دارد. با توجه به ناکارآمدی نظام خرده‌دهقانی در ایجاد تحرک و پویایی در بخش کشاورزی، تعاونی‌های تولیدکشاورزی از منظر بازتوزیع منافع حاصله از رشد بخش کشاورزی، ایجاد اشتغال پویا و مولد، توسعه مشارکت مردمی در بخش کشاورزی، پایین‌آوردن ریسک سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، کاهش هزینه‌های دولتی در تولید و غیره، ابزار مناسبی برای بهبود وضعیت کشاورزی به‌شمار می‌آیند (حیدری ساربان، ۱۳۹۱). این تعاونی‌ها در بخش کشاورزی از جهات گوناگون می‌توانند نقش ممتازی را در عرصه توسعه ایفا کنند و از این رو همواره مورد توجه کشورهای مختلف بوده‌اند. به اعتقاد لی^۱ (۲۰۰۷)، تعاونی‌های تولید با ایجاد اشتغال و افزایش و توزیع متعادل‌تر درآمدها می‌توانند زمینه دستیابی به توسعه پایدار را فراهم سازند. کانترو^۲ (۲۰۰۶) نیز معتقد است تعاونی‌های تولید این فرصت را به کشاورزان می‌دهند که واحدهای کوچک تجاری خود را بهبود بخشند (کرمی و آگهی، ۱۳۸۹). علاوه بر این تعاونی‌ها شبکه‌هایی از اعتماد در کشاورزان و روستاییان عضو به وجود می‌آورند که افراد را به همکاری و مشارکت با یکدیگر قادر می‌سازند. این ظرفیت، تعاونی‌های تولید را به‌عنوان منابع بالقوه‌ای برای تولید سرمایه اجتماعی مطرح می‌سازد. عناصر اجتماعی متعدد در تعاونی‌ها در متغیری به نام سرمایه اجتماعی خلاصه می‌شوند که شامل ویژگی‌هایی از یک واحد اجتماعی چون اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌باشند و می‌توانند کارایی جامعه را از طریق تسهیل کنش‌های تعاونی بهبود بخشند (ابراهیمی، ۱۳۸۶). با اندکی تعمق در اصول و اندیشه‌های تعاون و کارکردهای آن می‌توان دریافت که نهضت تعاون و رشد تعاونی‌ها در شکل‌گیری سه سرمایه (سرمایه اقتصادی، سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی) می‌تواند نقش اساسی داشته باشد (غنیان، ۱۳۹۴). تعاونی‌ها به‌عنوان یک تشکل محلی می‌توانند سرمایه اجتماعی بین گروهی و در نتیجه میزان همکاری و مشارکت برای اجرای برنامه‌های توسعه‌ای را افزایش دهند. هم‌چنین تعاونی‌ها در زمینه انسجام اجتماعی که در بحث سرمایه اجتماعی اثرگذار است، نقش مؤثری را بازی می‌کند (علی‌بیگی و جعفری‌نیا، ۱۳۹۱). مفهوم سرمایه اجتماعی به‌عنوان ابزاری برای درک روابط اجتماعی که زیربنای سیستم‌های اجتماعی اثربخش است، به‌کار می‌رود و مبنای مزیت سازمانی شناخته شده است (نصراصفهانی و همکاران، ۱۳۹۰). به گفته رابرت پوتنام سرمایه اجتماعی به ارزش جمعی همه شبکه‌های اجتماعی و تمایلات ناشی از این شبکه‌ها برای کمک به یکدیگر اشاره دارد. به عقیده وی، سرمایه اجتماعی عنصری کلیدی در بنا و برقراری دموکراسی است (پاتنام، ۲۰۰۰) که موجب تقویت همکاری اجتماعی براساس روابط اجتماعی واقعی می‌شود (فوکویاما، ۱۹۹۵). سرمایه اجتماعی شامل چیزهای گوناگونی است که دو ویژگی مشترک دارند: اول این‌که همه آن‌ها جنبه‌ای از یک ساخت اجتماعی را شامل می‌شوند، و دوم کنش‌های معین افرادی را که در درون ساختارند تسهیل می‌کنند (کلمن، ۱۹۹۸). لانگ و راسل^۶

1-Lee

2- Kuntoro

3-Putnam

4-Fukuyama

5-Coleman

6-Lang and Roessl

(۲۰۱۰) به نقل از بورديو سرمایه اجتماعی را حاصل جمع منابع بالقوه و بالفعل فراهم شده برای فرد و یا گروه می‌دانند. این منابع برآمده از مالکیت شبکه بادوامی از روابط کم و بیش نهادینه شده‌ای است که از فهم متقابل و سوابق مشترک بین افراد، حاصل می‌شود. توسعه سرمایه اجتماعی سازمانی، احساس هویت، تعهد و سلامت روانی فردی و کاری را تسهیل می‌کند و نیز ثبات سازمان را افزایش می‌دهد. آگاهی اجتماعی به‌عنوان عنصر فردی و اجتماعی، با سرمایه اجتماعی ارتباط مستقیم دارد که در صورت افزایش آگاهی نسبت به ابعاد تعاونی‌ها، میزان اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی افراد نیز افزایش می‌یابد و منجر به افزایش مشارکت اجتماعی می‌گردد. از دیدگاه نظری، مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی چون دانش و آگاهی، مشارکت اجتماعی، اعتماد متقابل، هنجارها و ارزش‌ها، انسجام و هم‌بستگی می‌باشد که در کنار مدیریت اصولی و شایسته در عملکرد و موفقیت شرکت‌های تعاونی تأثیر شایانی خواهند داشت. سرمایه اجتماعی منجر به تسهیل ایجاد و به اشتراک گذاری سرمایه فکری در شرکت‌ها و سازمان‌ها می‌شود و فقدان شکل‌گیری سرمایه اجتماعی اثرات منفی بر شرکت‌ها و سازمان‌ها دارد (ناهایپیت و قوشال^۱، ۱۹۹۸). سطح بالایی از سرمایه اجتماعی ممکن است همکاری و مبادلات را به دلیل دامنه ایده‌ها و اطلاعات محدود شده دشوار کند. با این حال، نقش سرمایه اجتماعی در شکل‌گیری نوآوری در شرکت‌ها و تشکیل سرمایه انسانی محرز شده است. جنبه‌های مختلف سرمایه اجتماعی از طریق تسهیل تبادل منابع و ترکیب منابع بر روند نوآوری محصول شرکت‌ها تأثیر می‌گذارد (لیانگ و همکاران^۲، ۲۰۱۵). دیگر مطالعات نشان می‌دهد عملکرد شرکت‌هایی که دارای سطوح مختلف سرمایه اجتماعی هستند، رابطه مثبتی بین سرمایه اجتماعی و عملکرد آن شرکت‌ها از نظر نوآوری و رشد کسب‌وکار وجود دارند (کوک و همکاران^۳، ۲۰۰۵). در مطالعه سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های کشاورزی مشخص شد که سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های کشاورزی منجر به حداکثر شدن منافع صاحبان یا اعضاء تعاونی‌ها می‌شود (وستلوند و آدام^۴، ۲۰۱۰). بنگاه‌های سرمایه‌داری با میزان سود طبقه‌بندی می‌شوند درحالی‌که تعاونی‌ها با سطح بالایی از مشارکت اعضاء در تصمیم‌گیری و هزینه‌های هماهنگی درون سازمانی طبقه‌بندی می‌شوند. از این رو، سرمایه اجتماعی یک عامل مکمل مهم برای نهادهای رسمی و مدیریت در تعاونی‌ها می‌باشد. در تعاونی‌ها حل‌وفصل مسائل مربوط به سطح انگیزش و مشکلات هماهنگی مطرح می‌باشد که مستلزم شکل‌گیری و کاربست سرمایه اجتماعی می‌باشد و سرمایه اجتماعی به‌عنوان اصل سازمان و منبع در تعاونی‌ها عمل می‌کند (لیانگ و همکاران^۵، ۲۰۱۵). سرمایه اجتماعی در نهادهای غیررسمی ضروری است تا حضور محدود قوانین و آئین‌نامه‌ها در مورد تعاونی‌های کشاورزی جبران شود (لیو و وانگ^۶، ۲۰۱۳). تعاون از میان سرمایه‌های فیزیکی، انسانی و اجتماعی که مورد نظر کارشناسان توسعه است، بیش‌ترین قرابت و نزدیکی را با سرمایه‌های اجتماعی دارد. زیرا اولاً عوامل تشکیل‌دهنده یک تعاونی به جای فردیت مبتنی بر جمع است. ثانیاً، در تعاون سود شخصی به‌عنوان محور یا هدف اصلی نیست و به آراء و عقاید دیگران، حتی اگر حداقل سهام را داشته باشند، احترام گذاشته می‌شود. بنابراین، اعضاء احساس مسئولیت و وجدان کاری که از دیگر

1-Nahapiet and Ghoshal

2-Liang et al

3-Cooke et al

4-Westlund Adam

5-Liang et al

6-Luo and Wang

شاخص‌های سرمایه اجتماعی است را در خود تقویت می‌کنند و به کار می‌گیرند (درویش‌نیا و صدیقی، ۱۳۸۰). بررسی‌ها و نظارت کارشناسان تعاون کشاورزی نشانگر این واقعیت است که در بسیاری از تعاونی‌ها شور و شوق و هیجان اعضا در مشارکت و همکاری در پیش‌برد تعاونی کم‌رنگ شده است. در نتیجه عدم تعامل اعضا با تعاونی، روز به روز تعاونی‌کاری خود را از دست داده و از فلسفه وجودی خود فاصله گرفته و اتحاد و هم‌بستگی اعضا کم‌رنگ شده است که این روند موجب انحلال تعاونی‌ها می‌شود (وزیری، ۱۳۸۸). تعاونی‌های تولید کشاورزی شهرستان اردبیل نیز از این امر مستثنی نبوده و بسیاری از تعاونی‌ها به دلیل نبود مشارکت و همکاری بین اعضا غیرفعال شده‌اند. طی چند دهه اخیر تحقیقات متعددی در زمینه سرمایه اجتماعی صورت گرفته است که حاکی از آن است که سرمایه اجتماعی در توسعه و بقای سازمان‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است از این رو پژوهش حاضر با بررسی و مقایسه وضعیت سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های تولید کشاورزی فعال و غیرفعال در شهرستان اردبیل در صدد است تا راهکارهایی برای تداوم و بقای تعاونی‌های فعال و فعالیت مجدد تعاونی‌های غیرفعال ارائه نماید. امید است که نتایج این پژوهش در این امر مثمر واقع شود. بر اساس مطالب فوق، هدف اصلی پژوهش حاضر مطالعه مقایسه‌ای وضعیت سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های تولید کشاورزی فعال و غیرفعال شهرستان اردبیل است. در این راستا، اهداف فرعی زیر مورد مطالعه قرار گرفته است: ۱) بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های فعال و غیرفعال، ۲) مقایسه سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های فعال و غیرفعال ۳) مقایسه سرمایه اجتماعی تعاونی‌های فعال و غیرفعال برحسب متغیرهای زمینه‌ای.

از اواخر دهه ۵۰ میلادی، به دنبال شکست برنامه‌های توسعه مبتنی بر دیدگاه نوسازی، مفهوم مشارکت و توسعه مشارکتی در ادبیات توسعه مطرح شد، از این رو تحقیقات متعددی در زمینه سرمایه اجتماعی و ابعاد آن صورت گرفته است. طی پژوهشی، بار^۱ (۲۰۰۰) با بررسی تأثیر مشارکت شبکه‌ها و ارتباطات و تعاملات اجتماعی در عملکرد شرکت‌های کوچک و زودبازده کارآفرین، نشان داد که تعاملات اجتماعی باعث افزایش ظرفیت کسب اطلاعات و آگاهی اجتماعی در میان شرکت‌ها و همچنین ارتقای مشارکت‌های اجتماعی در میان شرکت‌ها، در طی ایجاد جو مناسب و اعتماد اجتماعی می‌شوند. در این تحقیق تأثیر ویژگی‌های فردی سن، درآمد، تحصیلات و سابقه عضویت در عملکرد شرکت‌های کوچک و زودبازده کارآفرین معنی‌دار گزارش شده است. در بررسی تعیین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی اثرگذار بر عملکرد شرکت‌های امریکایی، کرووز و همکاران^۲ (۲۰۰۶) سرمایه شناختی (آگاهی اجتماعی)، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و افزایش تعاملات اجتماعی را بر بهبود عملکرد شرکت‌ها اثربخش معرفی کرده‌اند. نتایج مطالعات اسکریمزور و همکاران^۳ (۲۰۰۶) نشان داد که عامل کلی و اساسی در بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد و موفقیت شرکت‌های کشاورزی عبارت‌اند از عوامل دولتی، عوامل تجاری، عوامل فنی، عوامل ادراکی، و عوامل اجتماعی. در میان عوامل اجتماعی متغیرهای اصلی هنجارها و انتظارات اجتماعی، تعاملات اجتماعی و ارزش‌های اجتماعی بر موفقیت و عملکرد شرکت‌های کشاورزی، اثرگذار شناسایی شدند. در پژوهش دیگری سانو^۴

1-Barr

2- Krause et al

3- Scrimgeour et al

4- Sano

(۲۰۰۸) نقش سرمایه اجتماعی را در مدیریت تولیدی (تعاونی‌های تولید، گروه‌های ماهی‌گیران و روستاییان محلی) در مناطق ساحلی فیجی مورد مطالعه قرار داد. در این تحقیق متغیرهای سرمایه اجتماعی افراد شامل هنجارها و انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مشارکت اجتماعی بر عملکرد مدیریت گروه‌های اقتصادی اثرگذار بوده-اند. اوکنیل و مک کالوم^۱ (۲۰۰۹) در بررسی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه رهبری سازمانی نشان دادند که سرمایه اجتماعی تأثیر زیادی بر توسعه رهبری سازمانی دارد. از دیدگاه آن‌ها، کاهش هزینه معاملات و تراکنش موجود در سازمان، کاهش هزینه نظارت و کنترل به واسطه اعتماد به وجود آمده در سازمان، ایجاد ثبات و امنیت در فعالیت‌های سازمانی، افزایش یادگیری سازمانی و کاهش هزینه‌های آموزش و جذب نیروی جدید در سازمان، صرفه‌جویی در هزینه‌های سازمانی به واسطه تقویت قابلیت‌ها و مهارت‌های کارکنان و افزایش همکاری‌ها در سازمان، مهم‌ترین تأثیرهای افزایش سرمایه اجتماعی در سازمان است. در مطالعه گسترده‌ای، جونز و کلارک^۲ (۲۰۱۳) به بررسی سه عنصر سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی و اعتماد به نهادها پرداختند، نتایج این پژوهش نشان داد که داشتن شبکه‌های اجتماعی انبوه منجر به ایجاد سطوح بالاتری از آگاهی‌های زیست محیطی می‌شود. مطالعات و تحقیقات چن و همکاران^۳ (۲۰۱۳) در زمینه انطباق کشاورزان با شرایط خشکسالی تبیین کرد که داشتن سطح بالای سرمایه اجتماعی به طور قابل توجهی سازگاری و تطابق کشاورزان با خشکسالی را افزایش می‌دهد. بررسی‌های نصر اصفهانی و همکاران (۱۳۹۰) در زمینه سرمایه اجتماعی سازمانی در سازمان‌های خدماتی استان اصفهان مشخص کرد که عوامل شناختی، ساختاری و رابطه‌ای سرمایه اجتماعی سازمانی در سازمان‌های خدماتی دولتی اصفهان وجود دارد. از عوامل زمینه‌ای بررسی شده تحصیلات و سابقه کار ارتباط معنی‌داری با میانگین حاصل از عوامل سرمایه اجتماعی نشان داد. عمویگی و حیاتی (۱۳۹۲) در پژوهشی سازه‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی درون‌گروهی در تعاونی‌های طرح مدیریت جامع منابع طبیعی و آب‌خیزداری استان فارس را مورد ارزیابی قرار دادند، یافته‌ها حاکی از آن است که میانگین درون‌گروهی اعضای شرکت تعاونی طلایه‌داران در حد قوی بوده است. هم‌چنین بین متغیرهای سن و تعداد سال‌های تحصیل با میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی رابطه مثبت و معنی‌داری شناسایی شده است. در رابطه با مؤلفه‌های اعتماد بین شخصی، میزان مبادله اطلاعات و شبکه روابط غیررسمی زنان دارای نمره بالاتری نسبت به مردان بودند. میزان سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و مؤلفه‌های آن در مورد کشاورزان نسبت به افراد غیر کشاورز کم‌تر بود. کلانتری و همکاران (۱۳۹۰) در مطالعه وضعیت سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان کوه‌دشت و عوامل مرتبط با آن نشان داد که از نظر ویژگی‌هایی مانند جنسیت، وضعیت تأهل، تحصیلات، سطح درآمد، میزان کل اراضی تحت مالکیت، سابقه عضویت در تعاونی، شناخت از اصول تعاونی، مشارکت در فعالیت‌های تولیدی، شرکت در جلسات تصمیم‌گیری و شرکت در دوره‌های آموزشی برگزار شده توسط تعاونی تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای بین دو گروه با سرمایه اجتماعی بالا و پایین وجود دارد. علی‌زاده و عمانی (۱۳۹۲) به تحلیل نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد غیرمالی شرکت‌های تعاونی تولیدی زراعی استان خوزستان پرداختند، نتایج نشان داد سرمایه اجتماعی با عملکرد غیرمالی شرکت‌های تعاونی تولیدی زراعی استان خوزستان در سطح ۹۹ درصد اطمینان رابطه معنی‌داری دارد به-

1- O'Connell and MC Callum

2- ones and Clark

3- Chen et al

طوری که سه متغیر مستقل مشارکت اجتماعی، آگاهی اجتماعی و اعتماد اجتماعی مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر عملکرد غیرمالی بودند. طی مطالعه‌ای تأثیر سرمایه اجتماعی در موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت توسط عزیزپور فرد و همکاران (۱۳۹۳) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج رگرسیون نشان داد که متغیرهای مشارکت اجتماعی، سن، اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و سابقه عضویت در تعاونی، جمعاً ۶۵ درصد از موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت را تبیین می‌کنند. کرمی و علی بیگی (۱۳۹۴) در تحلیل تأثیر چشم‌انداز مشترک بر ارتقای سرمایه اجتماعی در توسعه کارآفرینی کشاورزی گزارش نمودند که وجود رابطه معنی‌دار بین چشم‌انداز مشترک از آینده و شاخص‌های سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، هنجارها و شبکه‌ها) در توسعه کارآفرینی کشاورزی مورد تأیید قرار گرفت. هم‌چنین وجود رابطه معنی‌دار بین اعتماد اجتماعی، هنجارها و شبکه‌ها در توسعه کارآفرینی کشاورزی تبیین گردید.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی، از نظر میزان کنترل متغیرها از نوع غیرآزمایشی و از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی می‌باشد و به روش توصیفی-همبستگی انجام شده است. در این پژوهش با بررسی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای (سن، جنس، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، سابقه عضویت و غیره) افراد مورد مطالعه (اعضای تعاونی‌های فعال و غیرفعال) و ابعاد سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام و همبستگی و آگاهی اجتماعی)؛ تأثیر متغیرهای مستقل بر ابعاد سرمایه اجتماعی از دیدگاه آنان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق اعضای کلیه تعاونی‌های تولید کشاورزی شهرستان اردبیل تعداد ۲۰۰۹ نفر می‌باشد که شامل هشت تعاونی تولید است. از بین این تعاونی‌ها ۱۲۹۴ نفر عضو تعاونی‌های فعال و ۷۱۵ نفر عضو تعاونی‌های غیرفعال می‌باشند و تعاونی‌های تولید فعال و غیرفعال را در بر می‌گیرد (جدول ۱).

جدول ۱- آمار تعاونی‌های تولید شهرستان اردبیل (جامعه آماری تحقیق)

سال تأسیس	اراضی (هکتار)	تعداد اعضا	روستای تحت پوشش	نام تعاونی	تعاونی‌ها
۱۳۷۹	۱۸۶۰	۳۷۲	۱	پیراقوم	تعاونی‌های فعال
۱۳۸۲	۱۶۰۰	۱۹۰	۱	تپراقلو	
۱۳۸۴	۴۵۰۰	۳۱۸	۳	دهقان نوشهر	
۱۳۸۵	۳۱۴۰	۲۱۶	۱	سبلان ثمرین	غیرفعال
۱۳۸۳	۲۶۳۰	۱۹۸	۱	باروق دیجوجین	
۱۳۸۹	۵۰۰	۸۸	۲	مزرعه سبز ساوالان	
۱۳۸۹	۷۰۵	۱۰۳	۱	صفا دشت نوران	غیرفعال
۱۳۸۹	*-	۵۲۴	۱	اذرکشت نیار	

مأخذ: تعاونی روستایی شهرستان اردبیل. *آمار یافت نشد.

حجم کل نمونه با استفاده از فرمول کوکران^۱، ۱۸۰ نفر تعیین گردید. نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای با انتساب متناسب^۲ انجام گرفت. لذا حجم نمونه در داخل طبقه‌های تعاونی‌های فعال و غیرفعال به ترتیب ۱۲۰ و ۶۰ نفر محاسبه گردید و در داخل طبقه‌ها افراد به‌طور کاملاً تصادفی جهت مطالعه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌های موردنیاز پرسشنامه بوده است. پرسشنامه تحقیق دارای چهار مؤلفه (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام و همبستگی اجتماعی و آگاهی اجتماعی) در قالب ۵۰ گویه بوده است. سؤالات در قالب طیف لیکرت طراحی گردید. به‌منظور سنجش اعتبار پرسشنامه از نظرات تعدادی از کارشناسان اداره تعاون و اساتید دانشگاه استفاده شد و ضریب قابلیت اعتماد ابزار از روش آلفای کرونباخ برای ۳۰ پرسشنامه آزمون مقدماتی (از هر دو طبقه فعال و غیرفعال) به‌دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS و از آماره‌های توصیفی (میانگین، فراوانی، درصد، انحراف معیار)، آزمون‌های مقایسه‌ای و تحلیل واریانس استفاده گردید. مقادیر ضریب آلفا برای هر یک از ابعاد سرمایه اجتماعی در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲- مقادیر آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی پرسشنامه سرمایه اجتماعی

مقدار آلفا	مقیاس	مقدار آلفا	مقیاس
۰/۹۱۷	(ب) مشارکت اجتماعی	۰/۹۳۸	الف) اعتماد اجتماعی
۰/۸۳۴	(ج) انسجام و همبستگی اجتماعی	۰/۹۱۲	۱- اعتماد تعمیم‌یافته
۰/۷۸۴	(د) آگاهی اجتماعی	۰/۸۸۳	۲- اعتماد بین‌شخصی
-	-	۰/۷۲۰	۳- اعتماد به نهادها

سنجش سطح سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های فعال و غیرفعال در قالب چهار بعد اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام و همبستگی و آگاهی اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت جدول‌های (۵-۱۱). به‌منظور بررسی وضعیت کلی سرمایه اجتماعی افراد مورد مطالعه، نمره هر یک از ابعاد در مقیاس شبه فاصله‌ای درمورد هر فرد محاسبه و با هم جمع گردید و بدین ترتیب متغیر سرمایه اجتماعی هر فرد به‌دست آمد. سپس با استفاده از روش فاصله انحراف معیار از میانگین (ISDM^۳) توصیف شد. در این روش داده‌های به‌دست آمده به چهار سطح به شرح زیر تقسیم و در نهایت براساس فراوانی و درصد به‌دست آمده در هر سطح، متغیر موردنظر ارزیابی می‌شود (صدیقی و درویش‌نیا، ۱۳۸۲).

A = < Mean - sd :ضعیف A

$$1- n = \frac{N(t.s)^2}{N.d^2 + (t.s)^2}$$

$$2- n_h = n \frac{N_h}{N}$$

3- Interval of Standard Deviation from the Mean

B = Mean - sd ≤ B < Mean: متوسط

C = Mean ≤ C < Mean + sd: خوب

D = Mean + sd < D: عالی

نتایج و بحث

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای تعاونی‌های فعال و غیرفعال

با توجه به یافته‌های تحقیق، اکثر پاسخ‌گویان در تعاونی‌ها مرد بودند. از لحاظ وضعیت تأهل نیز در هر دو تعاونی متأهلین بیشتر افراد پاسخ‌گو را تشکیل دادند. در خصوص سطح تحصیلات، اکثر پاسخ‌گویان در هر دو گروه در سطح تحصیلی زیر دیپلم بودند (جدول ۳).

دیگر نتایج تحقیق با توجه به اطلاعات جدول ۴ میانگین و انحراف معیار سن و سابقه عضویت اعضای تعاونی‌ها را نشان می‌دهد. براساس این جدول، میانگین سنی پاسخ‌گویان ۵۴ سال است که برای تعاونی‌های فعال ۶۰ و برای تعاونی‌های غیرفعال ۴۸ می‌باشد. میانگین سابقه عضویت نیز ۵/۵۰ سال است که برای تعاونی‌های فعال ۸ سال و برای تعاونی‌های غیرفعال ۳ سال می‌باشد.

جدول ۳- توزیع فراوانی متغیرهای جمعیت‌شناسی (n = ۱۸۰)

متغیرها	فعال n=۱۲۰		غیرفعال n=۶۰	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۹	۷/۵	۶
	مرد	۱۱۱	۹۲/۵	۵۴
وضعیت تأهل	مجرد	۱۵	۱۲/۵	۷
	متأهل	۱۰۵	۸۷/۵	۵۳
سطح تحصیلات	پایین‌تر از دیپلم	۷۳	۶۰/۸	۳۵
	دیپلم	۳۳	۲۷/۵	۲۱
تحصیلات دانشگاهی	۱۴	۱۱/۷	۴	۶/۷

جدول ۴- میانگین و انحراف معیار متغیرهای جمعیت‌شناسی

	فعال		غیرفعال	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
سن	۵۰/۹۶	۱۲/۸۳	۴۷/۳۸	۱۴/۹۳
سابقه عضویت	۸/۳۶	۲/۸۴	۲/۵۳	۱/۱۷

سطح سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های فعال و غیرفعال: همان‌طور که در بخش قبل بیان شد، سرمایه اجتماعی پاسخ‌گویان در قالب چهار بعد اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام و همبستگی و آگاهی اجتماعی مورد

بررسی قرار گرفت. در این میان، بعد اعتماد اجتماعی به سه دسته اعتماد تعمیم یافته، اعتماد بین‌شخصی و اعتماد به نهادها تقسیم‌بندی و مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج حاصل با روش فاصله انحراف معیار از میانگین دسته‌بندی شد.

سطح اعتماد تعمیم‌یافته اعضای تعاونی‌ها؛ این بعد با هفت گویه مندرج در جدول ۵ بررسی شده و با در نظر گرفتن میانگین و ضریب تغییرات تعاونی‌های فعال مرتب گردید. همان‌طور که ملاحظه می‌شود امتیازات پاسخ‌گویان در تعاونی‌های فعال و غیرفعال به ترتیب ۴/۵۷ و ۳/۷۳ بوده است.

جدول ۵- میزان اعتماد تعمیم‌یافته اعضای تعاونی‌های تولید

غیرفعال			فعال			گویه‌های بعد اعتماد تعمیم‌یافته
CV	SD	میانگین	CV	SD	میانگین	
۰/۲۹	۱/۳۴۹	۴/۵۳	۰/۱۳	۰/۸۲۳	۶/۱۲	اگر کیفم در مغازه‌ای جا بماند زمانی که به مغازه برگشتم کیفم را به من بر می‌گردانند.
۰/۳۵	۰/۶۷۹	۱/۹۳	۰/۰۸۰	۰/۴۷۶	۵/۹۲	اعضای تعاونی قابل اعتماد هستند.
۰/۲۰	۱/۲۸۰	۶/۳۱	۰/۱۴	۰/۸۵۵	۵/۷۲	این روزها به سختی می‌توان کسی را پیدا کرد که واقعا بتوان به او اعتماد کرد.
۰/۱۳	۰/۷۶۱	۵/۷۳	۰/۱۵	۰/۶۷۱	۴/۴۰	برایم ثابت شده که در رابطه‌ام با دیگران، نباید اطلاعات زیادی از خودم به آن‌ها بدهم.
۰/۲۶	۰/۸۴۴	۳/۲۰	۰/۲۲	۰/۸۵۳	۳/۷۸	آدم تا از کسی بدی ندیده باید به او اعتماد کند.
۰/۲۵	۰/۶۷۴	۲/۶۰	۰/۲۶	۰/۸۲۳	۳/۱۰	آدم‌های قابل اعتماد زیادند، می‌توان با صحبت و چند برخورد به آن‌ها اعتماد کرد.
۰/۴۴	۰/۷۹۷	۱/۸۰	۰/۳۴	۰/۸۶۵	۲/۴۹	عموماً می‌توان به غریبه‌ها اعتماد کرد.

تعاونی‌های فعال: میانگین رتبه‌ای: ۴/۵۷ انحراف معیار: ۱/۰۲ تعاونی‌های غیرفعال: میانگین رتبه‌ای: ۳/۷۳، انحراف معیار: ۱/۱۷
دامنه میانگین‌ها: از ۱ (خیلی کم) تا ۷ (خیلی زیاد)

اعتماد بین‌شخصی اعضای تعاونی‌ها؛ با پنج گویه مندرج در (جدول ۶) مورد بررسی قرار گرفت و با در نظر گرفتن میانگین و ضریب تغییرات تعاونی‌های فعال مرتب گردید. با توجه به نتایج، میانگین امتیازات اعضای تعاونی‌های فعال و غیرفعال به ترتیب ۶/۴۶ و ۴/۴۶ به دست آمد که نشان‌دهنده اعتماد بالاتر در بین اعضای تعاونی‌های فعال می‌باشد.

اعتماد اعضای تعاونی‌ها به نهادها: اعتماد به نهادها با هفت گویه مورد بررسی قرار گرفت و براساس میانگین و ضریب تغییرات تعاونی‌های فعال مرتب گردید (جدول ۷). نتایج نشان داد که میانگین امتیازات اعضای تعاونی‌های فعال و غیرفعال به ترتیب ۵/۹۱ و ۲/۴۶ بود و بیانگر آن است که اعضای تعاونی‌های فعال به‌طور چشم‌گیری بیشتر از گروه دیگر به نهادها اعتماد داشتند.

مشارکت غیررسمی اعضای تعاونی‌های تولید: مشارکت غیررسمی با ده گویه مورد بررسی قرار گرفت و براساس میانگین و ضریب تغییرات تعاونی‌های فعال در جدول ۸ مرتب گردید. با توجه به نتایج جدول مذکور، مشارکت غیررسمی اعضای تعاونی‌های فعال و غیرفعال به ترتیب ۶/۴۱ و ۳/۲۶ از ۷ بود. این نتیجه نشان می‌دهد که اعضای

تعاونی‌های فعال مشارکت حداکثری در امور غیررسمی داشتند در حالی که مشارکت اعضای تعاونی‌های غیرفعال بسیار پایین بود.

جدول ۶- اعتماد بین شخصی در میان اعضای تعاونی‌های تولید

غیرفعال			فعال			بعد اعتماد بین شخصی
CV	SD	میانگین	CV	SD	میانگین	
۰/۰۱۴	۰/۱	۷	۰/۱۴	۱	۷	روستاییان روی قول و قرارشان می‌مانند.
۰/۱۴	۰/۵۰۱	۳/۵۰	۰/۱۹	۱/۲۲۱	۶/۴۰	اعضای تعاونی افراد درستکار و صادقی هستند.
۰/۱۱	۰/۴۷۳	۴/۲۰	۰/۱۸	۱/۱۹۱	۶/۳۲	در مواقع نیاز حاضرم همسایه‌ام را از نظر مالی ضمانت کنم.
۰/۰۸۹	۰/۵۱	۵/۷۳	۰/۱۷	۱/۰۹۲	۶/۰۸	اگر یکی از خویشاوندانم از من کمی پول بخواهد حاضرم به او قرض بدهم
۰/۳۰	۰/۵۶۵	۱/۸۶	۰/۱۴	۰/۸۵۹	۶/۰۶	اعضای تعاونی به حفظ و نگهداری وسایل امانت گرفته شده پایبند هستند.

تعاونی‌های فعال: میانگین رتبه‌ای: ۶/۴۶، انحراف معیار: ۱/۴۷
 تعاونی‌های غیرفعال: میانگین رتبه‌ای: ۴/۴۶، انحراف معیار: ۲/۸۰
 دامنه میانگین‌ها: از ۱ (خیلی کم) تا ۷ (خیلی زیاد)

جدول ۷- میزان اعتماد اعضای تعاونی‌های تولید به نهادها

غیرفعال			فعال			گروه‌های بعد اعتماد به نهادها
CV	SD	میانگین	CV	SD	میانگین	
۰/۱۹	۰/۴۱۶	۲/۱۶	۰/۲۳	۱/۵۱	۶/۳۰	شرکت تعاونی نهاده‌های موردنیاز ما را تأمین می‌کند.
۰/۴۲	۱/۷۴	۴/۱۳	۰/۳۲	۱/۹۸	۶/۱۰	اگر زمانی کارم به پلیس بیافتد عادلانه و طبق قانون عمل می‌کند.
۰/۸۲	۱/۲۵	۱/۵۱	۰/۲۳	۱/۴۳	۶/۰۷	برای رفع مشکلات مالی می‌توان به مساعدت‌های مالی تعاونی تکیه کرد.
۰/۰۴۳	۰/۱۲۰	۲/۷۵	۰/۲۹	۱/۷۴	۵/۹۳	اداره تعاون اطلاعات کاملی جهت ضرورت عضویت در تعاونی در اختیار روستاییان قرار می‌دهد.
۰/۲۱	۰/۶۳۳	۲/۹۸	۰/۲۵	۱/۴۷	۵/۸۶	زمانی که به اداره‌ای برای انجام کاری مراجعه می‌کنم کار من را به موقع انجام می‌دهند.
۰/۲۷	۰/۵۰۱	۱/۸۰	۰/۲۵	۱/۳۱	۵/۱۸	اخبار شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی کشور ما واقعی و بی‌طرفانه است.
۰/۱۷	۰/۳۲۱	۱/۸۸	۰/۳۴	۱/۵۹	۴/۶۰	در ادارات کارها را عادلانه و بدون تبعیض انجام می‌دهند.

تعاونی‌های فعال: میانگین رتبه‌ای: ۵/۹۱، انحراف معیار: ۳/۱۴
 تعاونی‌های غیرفعال: میانگین رتبه‌ای: ۲/۴۶، انحراف معیار: ۳/۸۸
 دامنه میانگین‌ها از ۱ (خیلی کم) تا ۷ (خیلی زیاد)

مشارکت رسمی اعضای تعاونی‌های تولید. این بعد با دو گویه مورد بررسی قرار گرفت (جدول ۹). نتایج نشان داد که میانگین مشارکت رسمی اعضای تعاونی‌های فعال ۵/۳ از ۷ بود که به‌طور قابل توجهی بالاتر از مشارکت رسمی اعضای تعاونی‌های غیرفعال (۲/۰۵) بوده است.

جدول ۸- سطح مشارکت غیررسمی اعضای تعاونی‌های تولید

غیرفعال			فعال			گویه‌های بعد مشارکت غیررسمی
CV	SD	میانگین	CV	SD	میانگین	
۰/۳۵	۲/۲۷	۶/۴۱	۰/۱۴	۱/۰۱۵	۷	در رویدادهای اجتماعی (عزاداری، جشن‌ها و ...) شرکت می‌نمایم
۰/۵۳	۱/۷۳	۳/۲۱	۰/۲۳	۱/۵	۶/۳۶	برای تسطیح اراضی ادوات خود را در اختیار تعاونی قرار می‌دهم.
۰/۸۹	۱/۷۹	۲/۰۱	۰/۰۵۱	۰/۳۳۷	۶/۳۲	در تعاونی برای رفع مشکلات اعضای تعاونی مشارکت می‌نمایم.
۰/۴۲	۱/۷۳	۴/۱۰	۰/۰۶۱	۰/۳۸۹	۶/۳۰	در انتخابات و رأی‌گیری‌ها شرکت می‌نمایم.
۰/۶۷	۱/۲۷	۱/۸۸	۰/۰۹۸	۰/۶۱	۶/۲۱	در امور تولیدی تعاونی مشارکت می‌کنم.
۰/۹۲	۲/۳۵	۲/۵۳	۰/۲۳	۱/۴۵	۶/۱۰	در اجرای طرح‌های عمومی، زمین‌های خود را در اختیار تعاونی قرار می‌دهم.
۰/۵۶	۰/۹۶	۱/۷۱	۰/۱۴	۰/۸۹۳	۶/۰۵	در تصمیماتی که در تعاونی گرفته می‌شود شرکت می‌نمایم.
۰/۷۱	۱/۹۶	۲/۷۳	۰/۳۱	۱/۸۷	۵/۹۷	در کارهای عام‌المنفعه (ساخت مسجد، مدرسه و ...) شرکت می‌کنم.
۰/۶۸	۲/۷۹	۴/۱۰	۰/۱۱	۰/۶۸۲	۵/۹۳	در راهپیمایی‌ها شرکت می‌نمایم.
۰/۴۹	۱/۹۶	۳/۹۳	۰/۵۷	۳/۲۹	۵/۷۲	در کمک‌های خیریه‌ای (جشن عاطفه‌ها، کمک به زلزله‌زدگان و ...) شرکت می‌کنم.

تعاونی‌های غیرفعال: میانگین رتبه‌ای: ۳/۲۶، انحراف معیار: ۴/۶۷

تعاونی‌های فعال: میانگین رتبه‌ای: ۶/۴۱، انحراف معیار: ۲/۹۴

دامنه میانگین‌ها از ۱ (خیلی کم) تا ۷ (خیلی زیاد)

جدول ۹- سطح مشارکت رسمی اعضای تعاونی‌های تولید

غیرفعال			فعال			گویه‌های بعد مشارکت رسمی
CV	SD	میانگین ن	CV	SD	میانگین	
۰/۲۳	۰/۳۹۵	۱/۶۵	۰/۲۷	۱/۷۳	۶/۳۳	در دوره‌های آموزشی و ترویجی مشارکت می‌کنم.
۰/۱۷	۰/۴۲۶	۲/۴۶	۰/۲۰	۰/۸۷۵	۴/۲۷	در انجمن اولیا و مربیان عضویت دارم و فعالیت می‌نمایم.

تعاونی‌های غیرفعال: میانگین رتبه‌ای: ۲/۰۵، انحراف معیار: ۱/۴۹

تعاونی‌های فعال: میانگین رتبه‌ای: ۵/۳، انحراف معیار: ۲/۲۷

دامنه میانگین‌ها از ۱ (خیلی کم) تا ۷ (خیلی زیاد)

انسجام و همبستگی اجتماعی اعضای تعاونی‌ها. این بعد با ۱۱ گویه مورد بررسی قرار گرفت و براساس میانگین و ضریب تغییرات تعاونی‌های فعال در جدول ۱۰ مرتب گردید. نتایج نشان داد میانگین امتیازات اعضای تعاونی‌های فعال در این بعد از سرمایه اجتماعی برابر با ۶/۳۸ ولی برای اعضای تعاونی‌های غیرفعال ۳/۲۹ به دست آمد که بیانگر وجود تفاوت زیاد بین دو گروه و نشان دهنده انسجام و همبستگی اجتماعی پایین اعضای تعاونی‌های غیرفعال می‌باشد.

آگاهی اجتماعی اعضای تعاونی‌های تولید. این بعد نیز با ۹ گویه مندرج در جدول ۱۱ مورد بررسی قرار گرفت و براساس میانگین و ضریب تغییرات تعاونی‌های فعال مرتب گردید. با توجه به یافته‌های جدول مذکور، میانگین امتیازات اعضای تعاونی‌های فعال و غیرفعال به ترتیب ۶/۴۳ و ۳/۳۸ به دست آمد که نشان می‌دهد در این زمینه نیز اعضای تعاونی‌های فعال از آگاهی اجتماعی بیشتری برخوردار بودند.

جدول ۱۰- وضعیت انسجام و همبستگی در میان اعضای تعاونی‌های تولید

غیرفعال			فعال			گویه‌های بعد انسجام و همبستگی
CV	SD	میانگین	CV	SD	میانگین	
۰/۰۲۳	۰/۱۴۲	۶/۰۳	۰/۰۲۱	۰/۱۴۷	۶/۹۸	اهالی روستا موقع گرفتاری به درد آدم می‌خورند.
۰/۰۶۵	۱/۱۵	۱/۷۶	۰/۰۲۰	۱/۳۱	۶/۴۰	در اجرای الگوی کشت برنامه‌های تعاونی را اجرا می‌کنم.
۰/۰۰۴	۰/۰۳۰	۶/۶۶	۰/۰۸۳	۰/۵۳۱	۶/۳۶	من در انجام کارها با خانواده خود مشورت می‌نمایم.
۰/۰۴۶	۱/۵۴	۳/۳۰	۰/۰۳۶	۲/۲۴	۶/۰۶	در انجام کارهای عمرانی مثل ساخت پل و لایروبی رودخانه همکاری می‌کنم.
۰/۰۵۰	۲/۰۳	۴/۰۳	۰/۰۱۲	۰/۷۴۶	۵/۹۷	در صورت کم‌آبی همکاری گروه‌های هم‌آب بیشتر می‌شود.
۰/۰۶۶	۱/۰۸	۱/۶۳	۰/۰۱۸	۱/۱۰	۵/۹۳	در تعاونی احترام کوچکتر بزرگتر نگه داشته می‌شود.
۰/۰۷۹	۱/۳۹۳	۱/۷۶	۰/۰۲۴	۱/۴۴۳	۵/۸۶	روابط دوستانه و گرمی بین من و سایر اعضای تعاونی حاکم است.
۰/۰۱۸	۰/۰۳۵	۱/۹۳	۰/۰۲۳	۰/۱۳۶	۵/۸۴	از صداقت اعضای تعاونی و اعتماد و اطمینان آن‌ها در برخورد با یکدیگر رضایت دارم.
۰/۰۸۵	۰/۱۶۶	۱/۹۵	۰/۰۲۹	۰/۱۷۲	۵/۷۵	هیأت مدیره وظایف خود را به نحو شایسته‌ای انجام می‌دهد.
۰/۰۷۲	۰/۲۸۵	۳/۹۱	۰/۰۵۲	۰/۲۹۵	۵/۶۶	خویشاوندانم معمولاً مشکلات خود را با من در میان گذاشته و تقاضای کمک می‌کنند.
۰/۰۰۴	۰/۰۱۶	۳/۲۳	۰/۰۱۵	۰/۸۱۷	۵/۱۹	در صورت نداشتن وسیله‌ای به‌راحتی می‌توانم آن را از همسایه‌های خود قرض بگیرم.

تعاونی‌های فعال: میانگین رتبه‌ای: ۶/۳۸، انحراف معیار: ۲/۲۰
 تعاونی‌های غیرفعال: میانگین رتبه‌ای: ۳/۲۹، انحراف معیار: ۳/۳۹
 دامنه میانگین‌ها از ۱ (خیلی کم) تا ۷ (خیلی زیاد)

جدول ۱۱- فراوانی اظهار نظر اعضای تعاونی در مورد آگاهی اجتماعی

غیرفعال			فعال			گویه‌های بعد آگاهی اجتماعی
CV	SD	میانگین	CV	SD	میانگین	
۰/۱۳	۰/۹۰	۶/۸۸	۰/۱۲	۰/۸۹	۶/۹۷	من هر روز خبرها را از تلویزیون دنبال می‌کنم
۰/۱۲۸	۰/۸۴	۶/۸۵	۰/۱۳	۰/۹۰	۶/۴۴	در مورد مسائل روز روستا و کشور با سایر روستاییان بحث می‌کنم
۰/۰۴۸	۱/۱۱	۲/۳۰	۰/۱۷	۱/۰۶	۶/۱۱	اطلاعی‌های نصب شده روی تابلو اعلانات تعاونی را مطالعه می‌کنم
۰/۰۴۸	۱/۰۸	۲/۲۱	۰/۱۷	۱/۰۱	۵/۹۰	برنامه‌ها و طرح‌های تعاونی را پیگیری می‌کنم
۰/۰۲۰	۰/۹۷	۴/۸۰	۰/۱۴	۰/۸۵	۵/۸۷	هر روز مجله و روزنامه مطالعه می‌کنم
۰/۰۶۳	۱/۱۵	۱/۸۰	۰/۱۸	۱/۰۸	۵/۸۲	از مسئولیتی که در قبال تعاونی بر عهده دارم آگاهی دارم
۰/۰۵۳	۰/۹۵	۱/۷۸	۰/۱۹	۱/۱۰	۵/۶۸	زمانی که عضو تعاونی شدم از محاسن شرکت‌های تعاونی مطلع بودم
۰/۰۶۲	۱/۱۷	۱/۸۶	۰/۱۴	۰/۸۵	۵/۷۵	از تسهیلات و امکانات تعاونی خود آگاهی دارم
۰/۰۵۴	۱/۰۴	۱/۹۳	۰/۱۸	۱/۰۷	۵/۷۵	از توانایی‌ها و قابلیت‌های بالقوه تعاونی مطلع هستم.

تعاونی‌های فعال: میانگین رتبه‌ای: ۶/۴۳، انحراف معیار: ۲/۹۷
 تعاونی‌های غیرفعال: میانگین رتبه‌ای: ۳/۳۸، انحراف معیار: ۴/۰۸
 دامنه میانگین‌ها از ۱ (خیلی کم) تا ۷ (خیلی زیاد)

اطلاعات جدول ۱۲ نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی حدود ۳۶ درصد از اعضای تعاونی‌های فعال در سطح عالی، ۲۸ درصد در سطح خوب، ۳۱ درصد در سطح متوسط و تنها ۵ درصد در سطح ضعیف بودند. لکن در تعاونی‌های

غیرفعال، سرمایه اجتماعی ۱۸ درصد اعضاء در سطح عالی، ۱۵ درصد در سطح خوب، ۳۴ درصد در سطح متوسط و ۳۳ درصد در سطح ضعیف بوده است.

جدول ۱۲- توزیع آماری سرمایه اجتماعی پاسخ‌گویان

سرمایه اجتماعی	فعال		غیرفعال	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
ضعیف	۷	۵/۴	۲۰	۳۲/۸
متوسط	۳۷	۳۰/۹	۲۴	۳۳/۸
خوب	۳۳	۲۷/۸	۵	۱۵/۴
عالی	۴۳	۳۵/۹	۱۱	۱۸
جمع	۱۲۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰

مطالعه مقایسه‌ای

مقایسه میزان سرمایه اجتماعی بین تعاونی‌های فعال و غیرفعال

اختلاف میانگین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بین دو گروه تعاونی فعال و غیرفعال با استفاده از مقایسه میانگین مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از آزمون T نشان داد که در ارتباط با تمام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی اختلاف معناداری بین تعاونی‌های فعال و غیرفعال وجود دارد به طوری که تعاونی‌های فعال نسبت به تعاونی‌های غیرفعال در ابعاد اعتماد اجتماعی (اعتماد تعمیم یافته، اعتماد بین شخصی و اعتماد به نهادها)، مشارکت اجتماعی (مشارکت رسمی و مشارکت غیررسمی)، انسجام و همبستگی و نهایتاً آگاهی اجتماعی از سطح سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند (جدول ۱۳).

جدول ۱۳- مقایسه میزان سرمایه اجتماعی بین تعاونی‌های فعال و غیرفعال

Sig.	t	غیرفعال		فعال		ابعاد سرمایه اجتماعی
		Sd	میانگین	Sd	میانگین	
۰/۰۰۰	۹/۶۷	۴/۱۵	۲۶/۱۱	۳/۸۷	۳۲/۱۹	اعتماد تعمیم یافته
۰/۰۰۰	۲۰/۵۷	۲/۸۰	۲۲/۳۰	۳/۸۹	۳۳/۹۰	اعتماد اجتماعی اعتماد بین شخصی
۰/۰۰۰	۲۷/۷۳	۳/۸۸	۱۷/۲۳	۵/۵۱	۳۹/۳۰	اعتماد به نهادها
۰/۰۰۰	۱۵/۳۱	۱/۵۴	۴/۱۶	۲/۶۹	۹/۹۱	مشارکت رسمی
۰/۰۰۰	۵۸/۹۶	۴/۶۷	۳۲/۶۵	۲/۴۹	۶۴/۱۲	مشارکت اجتماعی مشارکت غیررسمی
۰/۰۰۰	۶۱/۴۶	۳/۳۹	۳۶/۲۳	۲/۲۰	۷۰/۲۸	انسجام و همبستگی
۰/۰۰۰	۸/۲۷	۴/۰۸	۳۰/۴۸	۲/۹۷	۵۷/۸۸	آگاهی اجتماعی

مقایسه میانگین سرمایه اجتماعی افراد بر حسب جنسیت و وضعیت تأهل

جهت مقایسه میانگین سرمایه اجتماعی بر حسب جنسیت و وضعیت تأهل افراد مورد مطالعه از آزمون من ویتنی

استفاده گردید. براساس نتایج به دست آمده، بین سرمایه اجتماعی زنان و مردان در تعاونی‌های فعال و غیرفعال تفاوت معنی‌داری در سطح خطای ۰/۰۵ وجود دارد. به عبارتی سرمایه اجتماعی در بین زنان نسبت به مردان از سطح بالاتری برخوردار است. دیگر نتایج آزمون من ویتنی نشان داد که بین سرمایه اجتماعی افراد متأهل و مجرد تفاوت معنی‌داری در سطح خطای ۰/۰۵ وجود دارد و بیانگر این است که سرمایه اجتماعی در بین افراد متأهل نسبت به افراد مجرد از سطح بالاتری برخوردار است. این تفاوت‌ها در تعاونی‌های غیرفعال معنی‌دار نیست (جدول ۱۴).

جدول ۱۴- مقایسه میانگین سرمایه اجتماعی افراد برحسب جنسیت و وضعیت تأهل

متغیر	فعال			غیرفعال		
	تعداد	z	sig	تعداد	z	sig
جنسیت	۹	-۲/۴۶	۰/۰۰۸	۶	-۰/۶۲۹	۰/۵۲۹
	۱۱۱			۱۵۴		
وضعیت تأهل	۱۵	-۲/۲۲۰	۰/۰۲۶	۷	-۱/۶۸	۰/۰۹۲
	۱۰۵			۵۳		

مقایسه میانگین سرمایه اجتماعی برحسب سابقه عضویت و سطح تحصیلات. برای مقایسه میانگین سرمایه اجتماعی برحسب سابقه عضویت و سطح تحصیلات از آزمون کروسکال والیس استفاده شد. براساس این نتایج، در تعاونی‌های فعال بین وضعیت سرمایه اجتماعی افراد مورد مطالعه از نظر سطح تحصیلات اختلاف معنی‌داری وجود دارد به طوری که افراد با سطح تحصیلات بالاتر نسبت به افراد با سطح تحصیلات پایین‌تر از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند. هم‌چنین در تعاونی‌های فعال بین وضعیت سرمایه اجتماعی افراد مورد مطالعه براساس سابقه عضویت در تعاونی اختلاف معنی‌داری وجود دارد. به طوری که افراد با سابقه عضویت بالاتر نسبت به افراد با سابقه کمتر از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند. این تفاوت‌ها در تعاونی‌های غیرفعال مشاهده نگردید (جدول ۱۵).

جدول ۱۵- مقایسه میانگین سرمایه اجتماعی برحسب سابقه عضویت و سطح تحصیلات

متغیر	فعال			غیر فعال		
	تعداد	x ²	sig	تعداد	x ²	sig
سابقه عضویت	۴			۵۷		
	۱۰۳	۷/۱۲۴	۰/۰۱۸	۳	۴/۱۶۷	۰/۱۲۷
	۱۳			.		
سطح تحصیلات	۷۳			۳۵		
	۳۳	۹/۱۲۴	۰/۰۰۵	۲۱	۶/۶۶۳	۰/۳۲۹
	۱۴			۴		

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

سرمایه اجتماعی منبعی اجتماعی-ساختاری است که دارایی و سرمایه افراد محسوب می‌شود. این دارایی شیء واحدی نیست بلکه ویژگی‌هایی است که در ساختار اجتماعی وجود دارد و باعث می‌شود افراد با سهولت بیشتری وارد

کنش اجتماعی شوند. با قبول این که تنها برخورداری از منابع مالی و نیروی انسانی توانسته جوامع را به سوی رشد و توسعه اجتماعی سوق دهد باید رکن سومی نیز برای دستیابی به توسعه قائل شویم و آن سرمایه اجتماعی است. در واقع اثربخشی و کارایی دو منبع اول عمدتاً به میزان برخورداری از سرمایه اجتماعی بستگی دارد (عموبیگی و حیاتی، ۱۳۹۳). در بررسی مقایسه‌ای سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های تولید کشاورزی فعال و غیرفعال در شهرستان اردبیل مشخص گردید که تفاوت معنی‌داری از لحاظ سرمایه اجتماعی بین دو گروه تعاونی فعال و غیرفعال وجود دارد به گونه‌ای که افراد در تعاونی‌های فعال از سطح سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند. علاوه بر این، بررسی میانگین ابعاد سرمایه اجتماعی نشان داد با توجه به این که در تعاونی‌های فعال بیش‌ترین میانگین مربوط به اعتماد اجتماعی است، پیشنهاد می‌شود مسئولین تعاونی‌ها با برقراری ارتباط با اعضای تعاونی‌ها هم‌چنین تهیه نهاده‌های مورد نیاز آن‌ها زمینه اعتماد اعضا را فراهم کنند. مطابق با نتایج تحقیق، مشارکت اجتماعی پس از بعد اعتماد اجتماعی بیش‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است پیشنهاد می‌شود مسئولین تعاونی‌ها برای مشورت با اعضاء جلساتی ترتیب دهند، هم‌چنین در تصمیم‌گیری‌های خود ایده‌ها و تصمیم‌گیری‌های اعضاء را مدنظر قرار دهند. از طرفی باتوجه به این که کم‌ترین میزان میانگین مربوط به بعد آگاهی اجتماعی است و این نشان‌دهنده پایین بودن سطح آگاهی اعضاء از مسئولیت‌های خود در قبال تعاونی می‌باشد بنابراین پیشنهاد می‌شود مسئولین تعاونی‌های فعال جهت افزایش سطح آگاهی اعضا برنامه‌های آموزشی و ترویجی که می‌تواند زمینه‌ساز نقش‌پذیری و مسئولیت‌پذیری برای اعضای تعاونی‌ها باشد ارائه نمایند.

آزمون مقایسه میانگین درخصوص وضعیت سرمایه اجتماعی براساس متغیرهای جمعیت شناختی نشان داد که در تعاونی‌های فعال افراد متأهل نسبت به افراد مجرد از سطح سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند، این نتیجه مؤید یافته‌های ناطق‌پور و فیروزآبادی (۱۳۸۵) و کلانتری و همکاران (۱۳۹۰) می‌باشد. هم‌چنین در این تعاونی‌ها سطح سرمایه اجتماعی زنان نسبت به مردان بالاتر است که با یافته‌های گنجی و همکاران (۱۳۸۹) همسو می‌باشد ولی با نتایج ناطق‌پور و فیروزآبادی (۱۳۸۵) و کلانتری و همکاران (۱۳۹۰) مطابقت ندارد. با توجه به اهمیت و ضرورت نقش زنان در پیشبرد اهداف فعالیت‌های تولید کشاورزی و تحقق توسعه روستایی و کشاورزی، بایستی این توان‌ها را به‌عنوان فرصت تلقی نمود و از آن‌ها در برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی فعالیت‌های توسعه‌ای استفاده نمود. دیگر یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد بین وضعیت سرمایه اجتماعی اعضاء براساس سطوح مختلف تحصیلی و سابقه عضویت در تعاونی اختلاف معنی‌داری مشاهده گردید. همسو با نتایج تحقیق حاضر نصرافهانی و همکاران (۱۳۹۰)، کلانتری و همکاران (۱۳۹۰)، عزیزپورفرد و همکاران (۱۳۹۳) و بار^۱ (۲۰۰۰) نیز در مطالعات خود تأثیر ویژگی‌های فردی و اجتماعی سطح تحصیلات و سابقه عضویت در شکل‌گیری و توسعه سرمایه اجتماعی تعاونی‌ها را گزارش نمودند. بنابراین، با توجه به اهمیت میزان سرمایه اجتماعی پیشنهاد می‌گردد تا در برنامه‌ریزی‌ها و روند بقاء و توسعه تعاونی‌ها از قشر تحصیل‌کرده و باسابقه بیشتر بهره‌گرفت. در پژوهش حاضر، درخصوص سرمایه اجتماعی اعضاء تعاونی‌های غیرفعال بر اساس متغیرهای زمینه‌ای تفاوت معنی‌داری مشاهده نگردید. به‌طور کلی سرمایه اجتماعی در کارکنان

می‌تواند تأثیر مثبت و سازنده‌ای در جلوگیری از ایجاد تحلیل رفتگی و حتی کاهش آن داشته باشد و مدیران ادارات و سازمان‌ها باید به این نکته توجه خاص و ویژه‌ای داشته باشند تا به نحو احسن بتوانند از کارکردهای این پدیده اجتماعی در راستای بهبود کارکردهای روانی استفاده کنند. تعاونی‌های تولید شبکه‌هایی از اعتماد در کشاورزان و روستاییان عضو به وجود می‌آورند. بنابراین، ضروری است تا از طریق توجه به دانش و آگاهی‌های افراد عضو تعاونی جهت بهبود نگرش و توانمند ساختن آن‌ها، وجود رابطه مبتنی بر اعتماد بین مسئولان و افراد عضو تعاونی، مشارکت اعضاء در تصمیم‌گیری‌ها جهت جلب حمایت‌های معنوی آن‌ها، موجبات ایجاد و تقویت سرمایه اجتماعی این دارایی ناملموس در تعاونی‌های تولید فراهم شود.

از این رو مسئولین تعاونی‌های فعال بایستی به خواسته‌ها و ایده‌های اعضاء خود در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌های سالانه توجه کنند و با دعوت از آنان برای شرکت در مجمع عمومی و نشست‌ها هم‌چنین با برگزاری جلساتی برای تبادل اطلاعات و مشورت با دیگر اعضاء تعاونی زمینه افزایش مشارکت اعضاء تعاونی را فراهم نمایند. هم‌چنین با تلاش در جهت آگاه‌سازی و اطلاع رسانی در مورد فعالیت‌های خود، برقراری ارتباط دوسویه با اعضاء تعاونی، بازاریابی برای محصولات و تهیه نهاده‌های مورد نیاز اعضاء تعاونی زمینه را برای افزایش اعتماد اعضاء تعاونی نسبت به عملکرد تعاونی مهیا سازند و از این طریق زمینه ارتقای اعتماد اعضاء تعاونی را فراهم سازند.

همان‌طور که در بخش نتایج ملاحظه شد، سرمایه اجتماعی اعضاء تعاونی‌های غیرفعال در تمام جنبه‌ها پایین‌تر از اعضاء تعاونی‌های فعال بود. می‌توان چنین استنتاج کرد که ناکارآمدی تعاونی در اثر هر علتی که باشد توانست آسیب جدی به سرمایه اجتماعی اعضاء وارد سازد و این مسئله می‌تواند بر مشارکت آن‌ها در سایر فعالیت‌های اجتماعی مرتبط با توسعه کشاورزی و روستایی تأثیر منفی داشته باشد. لذا، رفع مشکلات موجود و توسعه سرمایه اجتماعی تعاونی‌های غیرفعال به‌ویژه از جنبه‌هایی که خیلی ضعیف بود و فعال سازی مجدد آن‌ها بسیار ضروری است.

منابع

ابراهیمی، ع. ۱۳۸۶. تعاونی‌ها، مبانی و ویژگی‌ها. ماهنامه تعاون، اتحادیه مرکزی تعاونی‌های مصرفی کارگران ایران، ۱۴۷

ترابی، پ.، حیدری، ع. و محمدقلی‌نیا، ج. ۱۳۸۸. ترویج سرمایه اجتماعی راه‌کارهای نوین جهت بهبود عملکرد تعاونی‌های کشاورزی. مجموعه مقالات سومین کنگره علوم ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۱ تا ۱۲ اسفند، دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۱ تا ۱۲ اسفند، مشهد.

حیدری ساربان، و. ۱۳۹۱. نقش تعاونی‌های تولید روستایی در ارتقای توانمندی‌های فنی و اقتصادی کشاورزان گندم‌کار (مطالعه موردی: گندم‌کاران مشکین شهر). فصلنامه روستا و توسعه، ۱۵ (۱): ۱۳۴ - ۱۰۹.

درویش‌نیا، ع. و صدیقی، ح. ۱۳۸۱. بررسی میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان مازندران. علوم کشاورزی ایران، ۳۳ (۲): ۳۲۱-۳۱۳.

عزیزپور فرد، ف.، قبادی علی‌آبادی، س. و چیدری، م. ۱۳۹۳. تأثیر سرمایه اجتماعی در موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۳ (۱۲): ۱-۲۱.

علی بیگی، ا. و جعفری نیا، م. ۱۳۹۴. تأثیر تعاونی‌های تولیدی بر میزان سرمایه اجتماعی (مطالعه تعاونی‌های بخش طیور شهرستان کرمانشاه). مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۳ (۳): ۴۶۱-۴۷۲.

علی‌زاده، م. و عمانی، ا. ۱۳۹۲. تحلیل نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد غیرمالی شرکت‌های تعاونی تولیدی زراعی استان خوزستان. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۲ (۷): ۵۵-۷۸.

عمویگی، ع. و حیاتی، د. ۱۳۹۲. سازه‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی درون‌گروهی (مطالعه موردی: تعاونی‌های طرح مدیریت جامع منابع طبیعی و آبخیزداری استان فارس). نشریه علمی پژوهشی علوم و مهندسی آبخیزداری ایران، ۸ (۲۴): ۴۷-۵۶.

غنیان، م. ۱۳۹۴. سرمایه اجتماعی و تعاون. دانشنامه تعاون، جلد دوم، نشر فرهنگ دهخدا، تهران. ۶۴۹-۶۵۳.

کریمی، ش. و آگهی، ح. ۱۳۸۹. عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها (مطالعه موردی: تعاونی‌های تولیدی محصولات خارج از فصل در استان کرمانشاه). فصلنامه روستا و توسعه، ۱۳ (۲): ۶۰-۳۱.

کریمی، ش. و علی‌بیگی، ا. ۱۳۹۴. تحلیل چشم‌انداز مشترک بر ارتقای سرمایه اجتماعی در توسعه کارآفرینی کشاورزی. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۴ (۱۴): ۱۷۵-۲۰۱.

کلانتری، خ.، اسدی، ع.، رحیمیان، م.، محمدی، ی.، انصاری، ع. و طرفی، ع. ۱۳۹۰. وضعیت سرمایه اجتماعی در تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان کوهدشت و عوامل مرتبط با آن. فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱۱ (۴۲): ۱۲۹-۱۵۲.

گنجی، م.، نعمت‌الهی، ز. و طاهری، ز. ۱۳۸۹. رابطه هویت دینی و سرمایه اجتماعی در بین مردم شهر کاشان. جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۱ (۴): ۱۲۳-۱۴۴.

ناطق‌پور، م. و فیروزآبادی، س. ۱۳۸۵. شکل‌گیری سرمایه اجتماعی و فراتحلیل عوامل مؤثر بر آن. نشریه علوم اجتماعی، ۲۸ (۳): ۱۶۰-۱۹۰.

نصراصفهانی، ع.، انصاری، م.، شائمی‌برزکی، ع.، آقاحسینی، ح. ۱۳۹۰. بررسی سرمایه اجتماعی سازمانی در سازمان‌های خدماتی استان اصفهان (با رویکرد آموزه‌های مدیریت در آثار سعدی)، ۲۲ (۴۱): ۱۳۴-۱۰۷.

وزیری، م. ۱۳۸۸. برگزاری مجامع عمومی در شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی. چاپ سوم.

Barr, A. 2000. Social capital and technical information flows in the Ghanaian Manufacturing sector, Oxford Economic Papers, 52: 539-559.

- Cooke, P., Clifton, N. and Oleaga, M. 2005. Social capital, firm embeddedness and regional development. *Regional Studies* 39 (8): 1065-1077.
- Coleman, J. 1998. Social Capital in the Creation of Human Capital, *American Journal of Sociology*, 94: 95-12.
- Chen, H., Wang, J. and Huang, J. 2013. Policy support, social capital, and farmers' adaptation to drought in China. *Global Environmental Change*, 1- 10.
- Fukuyama, F. 1995. Social capital and the global Economy. *Foreign affairs*.
www.foreignaffairs.com, Visited: 2010.11.2.
- Lang, R. and Rossel, D. 2010. The Role of Social Capital in Development of Community-based Cooperatives. Research Institute for Cooperatives Vienna University of Economics and Business.
- Liang, Q., Huang, Z., Haiyang, L. and Wang, X. 2015. Social Capital, Member Participation, and Cooperative Performance: Evidence from China's Zhejiang. *International Food and Agribusiness Management Review*, 18(1): 49-77.
- Luo, Q. and Wang, Z. 2013. Social capital and governance of collective action dilemma in farmer cooperative economic organization. *The Chinese Cooperative Economic Review*, 10: 107-114.
- Jones, N. and Clark, J. R. A. 2013. Social capital and climate change mitigation in coastal areas: A review of current debates and identification of future research directions. *Ocean & Coastal Management*, 80: 12-19.
- Krause, D. R., Handfield, R. B. and Beverly, B. T. 2006. The relationships between supplier development, commitment, social capital accumulation and performance improvement, *Journal of Operations Management*, 25(2): 528- 545.
- MC Callum, Sh. And Oconnell, D. 2009. Social capital and Leadership Development: Building Stranger Leadership through Enhanced Relational Skills. *Leadership & Organization Development Journal*, 30(2): 152-166.
- Nahapiet, J. and Ghoshal, S. 1998. Social Capital, Intellectual Capital, and the Organizational Advantage. *The Academy of Management Review* 23 (2): 242- 266.
- Putnam, R. D. 2000. *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York, Simon and Schuster
- Sano, Y. 2008. The role of social capital in a common property resourcesystem in coastal areas: A case study of community-based coastal resource management in Fiji, *SPC Traditional Marine Resource Management and Knowledge Information Bulletin*, 24: 19-32.
- Scrimgeour, F., McDermott, A., Saunders, C., Shadbolt, N. and Sheath, G. 2006. *New Zealand Agribusiness Success: An Approach to exploring the role of strategy, structure and conduct*

on firm performance, Paper Presented at New Zealand Agricultural and Resource Economics Society, 24-45 August.

Westlund, H. and Adam. F. 2010. Social Capital and Economic Performance: A Meta-analysis of 65 Studies. *European Planning Studies*, 18(6): 893-919.

Investigating the status of social capital in active and inactive agricultural production cooperatives in the Ardabil County

Asghar Bagheri^{1*} and Naier Emami² and Mahnaz Mohamadzadeh

Submitted: 14 November, 2016

Accepted: 11 September, 2017

Abstract

Cooperatives play an important role in improving the performance of social, cultural and environmental institutions and improve the effectiveness of their role by strengthening social capital. The aim of this study is to compare social capital of active and inactive agricultural production cooperatives in the Ardabil County in Iran. The method of research used in this study is survey. The statistical population of this study includes all of the members of agricultural production cooperatives (N= 2009). A sample consisting of 180 members of both groups of cooperatives was selected for data collection using stratified random sampling method. A researchers made questionnaire including four dimensions of social capital and demographic characteristics was used as the instrument of the study. The instrument was validated by a panel of experts consisting of faculty members and the bureau of the cooperatives. Cronbach's alpha coefficients showed the high reliability of the instrument ($\alpha=0.720-0.938$). Stratified random sampling was used in the study. Based on the results, significant difference was found between active and inactive cooperatives in relation to all components of social capital and members of active cooperatives showed a higher level of social capital than their counterparts in inactive co-ops. The status of most components of social capital in active cooperatives was in a high-level and a medium level was identified in inactive cooperatives. Based on the variables of gender, marital status, education level and years of membership, a significant difference was found between members of active co-ops.

Keywords: Social capital, Agricultural production cooperatives, Ardabil.

1 - Associate professor and MSc., college of agriculture, university of Mohaghegh Ardabili,

2 - MSc. college of agriculture, university of Mohaghegh Ardabili

(*-Corresponding author Email: a_bagheri@uma.ac.ir)

DOI: 10.22048/rdsj.2018.65731.1602